

FRANCESC IMBERNON GREGORI CASAMAYOR

UNA ULLADA CAP ENDARRERA, UN PAS CAP ENDAVANT

Un polític, o potser un gramàtic, va dir no fa gaire que les dictadures són només parèntesis en la història dels pobles. La imatge, encara que discutible, ens serveix. Pel que fa a l'ensenyament a Catalunya, ens cal tornar enrera, abans que s'obris el parèntesi, per reprendre el fil d'una pràctica educativa que era aleshores capdavantera d'Europa. Per això cal recuperar les obres de mestres, pedagogs, filòsofs..., tal és l'esforç que ara ha iniciat l'Editorial EUMO, conjuntament amb la Diputació de Barcelona, amb la col·lecció Textos Pedagògics.

Per altra banda, tancar un parèntesi no vol dir que l'esforç de tants homes i dones s'hagi de perdre. Malgrat les condicions desfavorables, els professionals de l'ensenyament han treballat de valent per aconseguir una educació respectuosa de l'infant, crítica, arrelada al medi. Gràcies a aquest treball, l'escola a Catalunya està prou madura per rebre un material que trenqui el monopoli del manual únic. Ens referim a la Biblioteca de la Classe (B.C.), editada per l'Editorial GRAÓ amb el suport de la Diputació de Barcelona.

Hom és conscient que qualsevol pràctica ha d'estar orientada per una determinada teoria. Per altra banda, en iniciar una reflexió sobre qualsevol disciplina, ens convé conèixer el que sobre aquella qüestió se sap, allò que ha estat ja investigat, els errors i encerts d'altres experiències, etc. I, finalment, abans de preguntar-se com fer les coses —preocupació intensa per la pedagogia oficial hom s'ha de preguntar per què fer les coses, reflexió cabdal que ens donarà els elements i les tècniques necessaris per portar a terme un determinat projecte.

Pel que fa a l'ensenyament, en ençar un treball pedagògic, i fins i tot de

divulgació educativa, cal fer referència a èpoques pretèrites —quan encara no s'havia obert el parèntesi—, ja que, com s'ha dit, abans de la guerra civil, Catalunya havia assolit un grau de qualitat a l'ensenyament que la feia capdavantera a l'Estat espanyol i la col·locava en primera línia dels països europeus. Per exemple les tècniques Montessori —el primer llibre de la col·lecció Textos Pedagògics és *La descoberta de l'infant*, de Maria Montessori— ja s'havien introduït a les escoles de pàrvuls, i també es coneixien i practicaven les tècniques Freinet, inspiradores dels principis que originen la col·lecció Biblioteca de la Classe (B.C.).

A hores d'ara, moltes de les nostres escoles tenen tendència al practicisme. Això es pot comprovar amb l'anàlisi dels llibres que les diverses editorials han anat publicant els darrers anys: textos de caire pràctic o quasi receptari, mitjançant els quals els mestres tenen notícia d'experiències o reben consignes d'altres companys que han experimentat una determinada tècnica pedagògica. Sortosament, cada vegada més, estem aprenent que en educació no hi ha receptes vàlides i s'estén més el principi de la desigualtat: *tot és desigual i tot és irrepètible*. L'experiència d'un mestre o educador —encara que enriqueixi la pràctica escolar— no serveix íntegrament per a un altre; les solucions que hom ha trobat davant d'una determinada estructura escolar, uns infants, uns companys, etc., mai no poden ser aplicades, sense una profunda revisió, a una altra circumstància. Aquest aprenentatge s'ha assolit com a conseqüència d'una millor formació dels mestres, que els permet reflexionar sobre el fet d'educar i sobre com educar.

En aquesta línia s'insereixen perfec-

tament les col·leccions Textos Pedagògics i Biblioteca de la Classe (B.C.), que, conjuntament amb la Diputació de Barcelona, han encetat l'Editorial EUMO i l'Editorial GRAÓ respectivament. Ambdues col·leccions són complementàries; la primera intenta posar a l'abast dels mestres un patrimoni que s'havia perdut al llarg dels anys: les aportacions de pedagogs —tant de casa com estrangers— l'obra dels quals ha fet avançar l'escola en la direcció del progrés. Les seves aportacions, tant pràctiques com teòriques, havien passat a la història de l'educació —sovint sense enriquir l'experiència col·lectiva— i a poc a poc, a causa del temps i les línies editorials, s'havien perdut o es trobaven resumides en poques ratlles dels manuals de pedagogia.

La col·lecció Biblioteca de la Classe (B.C.) és un pas endavant que, després d'una ben acurada formació fonamentada en els principis de l'escola activa i democràtica, els mestres i els teòrics han de fer el treball escolar amb materials que permetin una formació no unidireccional i estereotipada dels infants, sinó, ben al contrari, que pugui ser confrontada amb altres formes d'aproparse al món —la història, la geografia, l'economia, les tradicions —tot enriquant així la seva pròpia visió personal.

una ullada cap endarrera

La major part dels actuals mestres han rebut una formació «ideològica» empobrida culturalment a les Escoles Normals. El mestre amb el llibre de text, repetit tantes vegades com nens repetits tenia a l'aula, ha anat reproduint —fent servir la memorització com a única «tècnica didàctica»— coneixements inútils i actituds insolidàries, l'assimilació, o no, dels quals es produïa al marge del context social que envoltava les famílies i l'escola. Els nens que gaudien d'un medi favorable n'aprenien, malgrat tot, i els altres, els més desfavorits, es limitaven a «patir» l'escola. Potser tots tenim records prou il·lustratius en aquest respecte.

Des de feia algunes dècades —en cer-

cles primer més o menys restringits i després cada cop més amplis i oberts—recuperar i editar textos pedagògics en català era un vell projecte —molts cops ajornat— que es plantejaven tots els professionals preocupats pel progrés de l'escola. Textos que els mestres que ens havien ensenyat les línies d'una nova forma d'entendre l'educació dels infants esmentaven constantment i que la nostra curiositat pedagògica recerca-va a calcs llibreters de vell, on, amb molta sort, en trobàvem una edició antiga o una de sud-americana. Molts d'aquests textos passaven de mà en mà, esperant el dia que una editorial agosarada pogués conjuminar quelcom tan difícil com és fer públiques aquelles obres que ens han fet avançar cap a una escola activa amb la necessària rendibilitat de les inversions econòmiques.

Ningú, però, no gosava publicar —i, no cal dir-ho, havia d'ésser en castellà— aquells textos que havien servit de base per construir l'escola d'ahir, ja que estaven convençuts que ens donarien pistes per construir l'escola de demà. No gosaven editar-los per diverses raons: entrebancs burocràtics, dificultats de recuperar la inversió a causa de la minsa demanda, etc.

Però el parèntesi es va tancar, la societat es va veure immersa en un procés de canvi i l'escola s'ha anat transformant, sovint a remolc de les

altres institucions, i s'ha vist obligada a modificar i a cercar noves tècniques i noves formes d'ensenyar.

Tot nou edifici necessita d'unes bastides que permetin la seva construcció: la col·lecció Textos Pedagògics de l'Editorial EUMO, amb el suport de la Diputació de Barcelona, ens ofereix els elements de reflexió teòrica necessaris per tirar endavant l'edificació d'una escola nova.

En el moment d'escriure aquestes línies s'han publicat tres volums d'aquesta col·lecció: *La descoberta de l'infant*, de Maria Montessori, *La mesura objectiva del treball escolar*, d'Alexandre Galí, i *Democràcia i escola*, de John Dewey. A continuació editaran *L'Emili de J.J. Rousseau*, *Com Gertrudis ensenya els seus fills* de J. Pestalozzi, *Escrits pedagògics* de J. Piaget, *Els dons i altres escrits* de J. Fröbel, etc.

La col·lecció Textos Pedagògics disposa d'un equip assessor que avala la qualitat dels textos escollits. Tots ells són persones de vàlua en el camp de les Ciències de l'Educació, a més amb la particularitat que es tracta d'un equip multidisciplinari, la qual cosa permet una estructuració de la col·lecció des de diferents perspectives, tant pedagògiques com ideològiques.

Els llibres no són només una reproducció en català dels textos publicats un dia, pels autors, sinó que l'edició

compta sempre amb acurades introduccions, fetes per una o diverses persones amb un coneixement exhaustiu de l'autor o de la pràctica pedagògica que hi defensa. La informació prèvia al text és realment interessant no tan sols per l'anàlisi que els prologuistes fan de la vida i l'obra de l'autor, sinó també per la informació que subministra: obres completes, bibliografia, cronologia, etc., que esdevé una eina útil per endinsar-se en el text, amb un coneixement acurat del marc en què es va produir. És d'agrair també que els textos originals hagin estat traduïts al català; la col·lecció guanya així en rigorositat com correspon a tot projecte d'aquesta transcendència. La col·lecció Textos Pedagògics ha estat un anhel fet ara realitat.

un pas endavant

La col·lecció Biblioteca de la Classe (B.C.) de l'Editorial GRAO i la Diputació de Barcelona, de la qual trobem cinc volums publicats, és també una antiga aspiració que, a casa nostra, es va arrossegant des del primer quart d'aquest segle: la possibilitat d'eliminar el manual d'ensenyament com a text únic a les aules.

Ja Célestin Freinet va publicar pels anys trenta un petit volum que portava com a títol *Plus de manuel scolaire*, on justificava coherentment com un mestre no pot treballar els coneixements, les actituds i les habilitats dels infants mitjançant una sola visió del món o la visió d'una sola persona. A partir d'aquesta anàlisi, els educadors de l'anomenada escola activa començaren a recercar alternatives per introduir noves tècniques on el llibre fos un mitjà i no una finalitat com a l'escola dita tradicional. D'aquesta reflexió sortiren materials nous: *Bibliothèque du Travail* a França, *Biblioteca di Lavoro* a Itàlia, *Cambridge Topic Book* a Anglaterra, etc. A casa nostra, una prestigiosa editorial va traduir, fa anys, alguns llibres de la *Bibliothèque du Travail* francesa, però, ja sigui perquè es tractava de traduccions o, perquè els mestres —i l'escola— no havien assolit el grau de maduresa suficient per introduir material alternatiu, la col·lecció no va tenir l'èxit desitjat i va desaparèixer.

La Biblioteca de la Classe (B.C.) són monografies sobre qüestions diverses — presents implícitament o explícitament en els programes escolars — tractades amb la doble finalitat de donar als nois —en aquest cas, d'onze anys endavant— una visió de fets complexos des de punts de vista plurals, oferint a l'alumne lector la possibilitat d'esdeve-

nir protagonista de la investigació proposada. Fins ara, han estat publicats: *Lluci Emili Patern. Legionari i ciutadà romà*, *Perot Rocaguinarda. Bandoler del segle XVII*, *El bosc i la bassa. La vida en dos ecosistemes*, *Jofre de Rocabertí i Montcada. Senyor feudal i cabdill militar*, *L'home i la mar. Aprofitament dels recursos marins*, i ens anuncien la publicació de *L'estel daurat. L'energia solar*, *Joan el Roig, pagès del segle X. El naixement d'un poble*, *Astres i firmament. Descobrir l'univers*, etc.

La B.C. parteix, segons l'editorial, de les següents premisses:

—elaboració d'un material assequible als nois, possibilitant una pedagogia de la investigació.

—adequació del procés d'aprenentatge a les edats dels alumnes.

—desenvolupament científic i didàctic de temes monogràfics per treballar a les aules.

—propostes de treball interdisciplinar per aprofundir la recerca.

—orientació en el plantejament i sistematització de la recerca.

Encara que l'èxit de la B.C. s'assolirà només amb l'acceptació d'alumnes i mestres i la seva aplicació a la pràctica escolar, podem avançar que està tenint un bon acolliment a causa dels seus objectius i de la seva estructura interna —que des d'un punt de vista pedagògic podem valorar molt apropiada als processos cognitius i lúdics dels infants. Aquesta subdivisió consta de tres parts fonamentals:

1. motivació
2. conceptualització
3. àrea de recerca.

Aquesta darrera, l'àrea de recerca, és fonamental per desenvolupar un esperit obert, científic, de recerca cap a nous ensenyaments —ensenyar no vol dir reproduir coneixements, sinó permetre que els que aprenen siguin capaços de continuar aprenent... possibilitar moments d'aprenentatge... col·locar els infants en situacions d'aprenentatge... Per assolir aquests objectius, la B.C. ofereix un seguit d'informacions: una cronologia del fet històric desenvolupat; diversos documents relatius al tema; recursos com ara museus, itineraris, bibliografia; un joc i unes propostes d'activitats suggerint d'altres línies d'investigació, etc.

La Biblioteca de la Classe omple un buit important en l'escola a Catalunya. L'aparició d'altres aportacions editorials d'aquest caire podria significar, per a la nostra escola, no tan sols recuperar el temps perdut, sinó fer un salt qualitatiu cap a un futur on els nostres infants, educats en l'esperit científic i en l'hàbit democràtic, siguin capaços de construir una societat millor.

a tall síntesi

Dues col·leccions, doncs, diferents i alhora complementàries. Dues aportacions alternatives que milloren el programa pedagògic actual.

De vegades, les rèmores del passat ens impedeixen avançar, però malgrat l'esforç que demana intentar canviar l'escola —ja que, abans que la institució, cal renovar la mentalitat dels seus homes i dones— aquestes col·leccions

aporten, una des del camp de la reflexió teòrica i l'altra des de la pràctica escolar quotidiana, elements per coadjuvar a la construcció d'una educació nova que doni per superades etapes passades i ens esperoni cap a noves vies de progrés.

FRANCESC IMBERNON
GREGORI CASAMAYOR
Pedagogs. Membres de la Redacció de la Revista GUIX

"L'ÈTICA PROTESTANT I L'ESPERIT DEL CAPITALISME"

MAX WEBER

TRADUCCIÓ, EDICIÓ I PRÒLEG DE JOAN ESTRUCH

Edicions 62/Diputació de Barcelona. 1984

280 pàgines

Max Weber és, sens dubte, un dels més grans pensadors de l'època contemporània, però és també un dels pensadors més injustament tractats. En efecte, ja sia des d'un paleomarxisme d'orientació fonamentalista o des d'un liberalisme de baixa estofa. Weber ha estat etiquetat acríticament, i de forma alternativa, com un «sociòleg burgès» o com el «Marx de la burgesia». El cert, però, és que Weber es troba bastant més enllà d'aquestes etiquetes que voregen el dogmatisme i/o el cretinisme i s'ha de reconsiderar la producció teò-

rica de Weber des d'una perspectiva ni simplista ni interessada que faci justícia a aquest autèntic pensador de classe que fou Max Weber. L'edició catalana d'una obra brillant com *L'ètica protestant i l'esperit de capitalisme* ens brinda una excel·lent ocasió per començar aquesta tasca.

religió i economia

En *L'ètica protestant i l'esperit del capitalisme* Weber tracta un dels pro-